

3R D'ESO · TFC · UNITAT 5

Diners per a tota la vida

Esperança de vida, primera nòmina, impostos, pensions públiques i un pla financer per a cada etapa

5

PER COMENÇAR

En aquesta unitat aprendràs a...

- Explicar què és l'esperança de vida i com es relaciona amb l'educació i la sanitat públiques.
- Llegir un contracte de treball i una nòmina, i distingir el salari brut del net.
- Diferenciar els impostos directes dels indirectes i calcular l'IVA i un IRPF simplificat.
- Explicar com funcionen les pensions públiques i calcular una pensió amb un supòsit senzill.
- Planificar l'estalvi per a cada etapa de la vida i preparar-te per als imprevistos.

SITUACIÓ DE PARTIDA · CAS FICTICI

Una situació de partida

És març a **3r B** de l'Institut Ribera Nord de Valldelana. La campanya «Compra amb cap» ja té una pregunta nova: com canvien els ingressos, les despeses i l'estalvi al llarg de la vida? Dissabte, a primera hora, la Pilar Benítez demana a l'Hugo que li expliqui la primera nòmina mensual completa de la Vera, una cambrera de 19 anys que fa poc que treballa al bar. La Vera diu que no és el que li havien dit. El Dani porta el portàtil i una calculadora en línia, i la Inés Varela els demana que no s'acontentin amb una xifra: volen saber d'on surt cada euro i qui pagarà les pensions de dins de quaranta anys. Durant la unitat seguiran els diners d'una vida sencera, del primer sou a la jubilació, per aprendre a llegir cada document i a preparar un pla. Aniran preparant també la peça E5 de la campanya: la línia de la vida financera d'un personatge inventat. Les xifres dels casos són inventades; les dades oficials sempre porten la font.

❓ **Quants anys creus que viuràs? Quants d'aquests anys treballaràs?**

❓ **Si una persona cobra 1.600 € «bruts» al mes, creus que li entren 1.600 € al compte? Per què?**

❓ **Quan compres un entrepà, pagues algun impost? Com ho podries saber?**

MAPA DE LA UNIDAD

Lo que vamos a ver

- **5.1** Vivim més anys
- **5.2** El primer contracte i la primera nòmina
- **5.3** Els impostos
- **5.4** Les pensions públiques
- **5.5** Un pla per a cada etapa

5.1 · DADA · INE

Viure més anys

Esperança de vida en néixer, en anys.

Font: INE, Indicadores Demogràficos Bàsics (consulta: 11/2026).

CLAVE

Són **mitjanes**: 10,01 anys més en cinquanta anys, però no prediuen quant viurà cada persona.

Del brut al líquid

Brut

El que es guanya abans de descomptes.

Cotitzacions

Atur, pensions i altres prestacions.

Retenció de l'IRPF

Un avançament de l'impost sobre la renda.

Líquid

El que s'ingressa al compte: el salari net.

CLAVE

Pregunta sempre si la xifra és **bruta o neta**, mensual o anual i en quantes pagues.

5.2 · CAS FICTICI

La nòmina de la Vera

CONCEPTE	CÀLCUL	IMPORT
Brut mensual	Dada	1.600,00 €
Contingències comunes	1.600 × 4,70 %	75,20 €
Atur (temporal)	1.600 × 1,60 %	25,60 €
Formació professional	1.600 × 0,10 %	1,60 €
Equitat intergeneracional	1.600 × 0,15 %	2,40 €
Retenció de l'IRPF (9 %)	1.600 × 9 %	144,00 €

CLAVE

Cotitzacions: 104,80 €. Deduccions: 248,80 € (el 15,6 %). **Líquid: 1.351,20 €**.

De l'IVA al tiquet

ARTICLE	BASE	TIPUS	IVA	TOTAL
Pa	2,00 €	4 %	0,08 €	2,08 €
Quadern	4,00 €	21 %	0,84 €	4,84 €
Cartolines	5,00 €	21 %	1,05 €	6,05 €
Total	11,00 €		1,97 €	12,97 €

CLAVE

L'IVA pesa el **15,2 %** del total perquè el pa té un tipus més baix.

5.3 · ESCALA DIDÀCTICA (NO ÉS LA REAL)

Un IRPF progressiu

TRAM DEL SOU ANUAL	PERCENTATGE	SOBRE UN SOU DE 19.200 €
Fins a 8.000 €	0 %	0 €
De 8.000 a 16.000 €	15 %	1.200 €
Més de 16.000 €	20 %	640 €
Total	Tipus mitjà 9,6 %	1.840 €

CLAVE

Cada tram té el seu percentatge: **com més guanyes, més gran és el percentatge**.

Pensions per repartiment

1

Qui treballa

Cotitza cada mes a la Seguretat Social.

→

2

Seguretat Social

Reuneix les cotitzacions.

→

3

Qui es jubila

Cobra la pensió amb les cotitzacions d'avui.

→

4

Entre generacions

Quan tu treballis, pagaràs les pensions d'aleshores.

CLAVE

Hi ha unes **2,14 afiliacions per cada pensió** (càlcul il·lustratiu): per això convé estalviar també a títol personal.

🙋 PREGUNTA PER A LA CLASSE

Amb el supòsit de la unitat (50 % amb 15 anys cotitzats i 2,5 punts més per any), quant cobra una persona amb 30 anys cotitzats i una base reguladora de 2.000 €?

A 1.750 €

B 1.500 €

C 2.000 €

✔️ 50 + 2,5 × 15 = 87,5 %; 2.000 × 87,5 % = 1.750 €.

Un pla per a cada etapa

Estudis

Pocs ingressos propis.

Primer treball

Arriba la primera nòmina.

Emancipació

Lloguer, mobles i despeses grans.

Jubilació

Es viu de la pensió i dels estalvis.

CLAVE

Un fons d'emergència de **tres mesos de despeses**: amb 900 € al mes, 2.700 €; estalviant 90 € al mes, trigaràs 30 mesos.

REPASO

Idees clau

- **Vivim més anys.** Esperança de vida en néixer i als 65 anys, educació, sanitat i estat del benestar, més anys de jubilació.
- **Primer contracte i primera nòmina.** Contracte de treball, brut, deduccions i líquid, smi i pagues extra.
- **Els impostos.** Directes i indirectes, iva (21, 10 i 4 %) i irpf progressiu, obligacions fiscals.
- **Les pensions públiques.** Sistema de repartiment, base reguladora i anys cotitzats, reptes demogràfics.
- **Un pla per a cada etapa.** Etapes i objectius, fons d'emergència.

PER ACABAR

Per pensar

1 Si et diguessin «et pagarem 1.400 al mes», quines preguntes faries abans d'acceptar?

2 Quins serveis que fas servir cada dia es paguen amb impostos?

3 Quin pas petit i regular podries fer avui perquè l'estalvi de la jubilació no quedi per «més endavant»?

Ara et toca a tu!

Repassa, practica i comprova el que has après.

📝 **Resum**

✅ **Test**

👆 **Interactius**

Llibre, presentacions, resums i tests gratis a **josesande.com**